

Ülkemizde Gürültü Farkındalığı Sorunu: Şişli Örneği*

Sezgin SEZGİN**

Ahmet MUTLU***

Geliş Tarihi (Received): 10.01.2017 – Kabul Tarihi (Accepted): 28.02.2017

Öz

Gürültü; gündelik hayatımızda hemen her an karşılaşılabileceğimiz bir çevre kirlilik türüdür. Hayatımızın her alanındaki bir çevre kirlilik türü olan gürültü; şiddetine, maruz kalma süresine ve maruz kalanın özelliklerine göre canlılar üzerinde çeşitli olumsuz etkiler yaratmakta ve bu olumsuz etkilerin en aza indirilmesi amacıyla bu konuda Avrupa Birliği ve ülkemizde çeşitli yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Literatürde gürültüyle ilgili ölçüm çalışmaları, sağlığa etkisi, hukuki boyutları gibi farklı akademik araştırmalar olmasına rağmen insanların gürültünün ‘bir çevre sorunu’ olduğunun farkında olup olmamasına yönelik bilincini araştıran bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı da gürültünün bir çevre sorunu olarak görülmesi konusunda farkındalık yaratılmasına katkıda bulunmaktır. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış, Şişli ilçesi sakinlerine rastgele örneklem seçimi yapılarak 390 geçerli anket uygulanarak hazırlanmıştır. Çalışmanın en temel sonucu; gürültünün Şişli ilçesi sakinleri tarafından bir çevre kirlilik türü olarak görülmemesidir. Çalışmanın diğer çıktıları ise; gürültü katılımcılar üzerinde birçok olumsuz etkiye neden olmakta, gürültü katılımcılar tarafından bir suç olarak görülmekte ve katılımcılar karar alıcıların gürültüyle yeterince mücadele ettiğini düşünmemektedir. Çalışmanın bilimin kümülatif olma özelliğinden hareketle gelecekte gürültü ve gürültü farkındalığı konusunda yapılacak diğer çalışmalara basamak niteliği taşıması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gürültü kirliliği, çevresel farkındalık, çevre sorunları, çevre bilinci.

* Bu makale, 05.08.2016 tarihinde savunulan “Bir Çevre Sorunu Olarak Gürültü ve Gürültü Farkındalığı: Şişli Örneği” adlı yüksek lisans tezinin bir özettir.

** Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, sezgin_sezgin@hotmail.com.

*** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ahmet.mutlu@omu.edu.tr.

Noise Awareness In Our Country The Problem: Şişli Example

Abstract

Noise; an environment where almost every moment of our everyday lives we can experience a type of pollution. Environmental pollution in every area of our lives which is a type of noise, intensity, duration of exposure and exposure according to the characteristics of organisms in order to minimize these negative effects and creating various negative effects in this regard, the European Union and in our country, various legal arrangements are made. In the literature, the noise-related measurement studies, health effects, legal aspects as diverse as academic research, despite of the noise of the people 'aware that it is consciousness on a study that explores whether there is an environmental problem that isn't there. The aim of this study to contribute to the creation of awareness about noise, be seen as an environmental problem. In the study, the quantitative research method used, by selecting a random sample survey of County residents prepared by applying the current 390 foggy. The most fundamental result of the study; as a type of noise that is seen by the residents of the Sisli district of environmental pollution. Other outcomes of the study: the participants of cause many negative effects on noise, noise is seen as a crime by participants, and the participants are the decision-makers thought that they had done enough to fight the noise. The property of being cumulative study of Science awareness and noise in the future from other studies are expected to have to be made about the quality of the digits of.

Keywords: Noise pollution, environmental awareness, environmental issues, environmentalconsciousness.

Giriş

Günümüzde karşılaşılan çevre sorunlarının ortaya çıkış süreci Sanayi Devrimi'ne dayansa da, aslında birçoğunun kökeninin çok daha eski tarihlere dayandığı bilinmektedir. Sanayi Devrimi ile birlikte çevre kirlilik türleri de çeşitlenmiş olup, var olan kirlilik türleri de çok daha ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bu dönemden itibaren çevre sorunları salt yerel yönetimlerin ya da devletlerin değil, küresel bir sorun halini almıştır. Bu bağlamda hem ulusal ölçekte hem uluslararası ölçekte çevre kirliliği, çevre politikaları, kent ve çevre hakkı, ekolojik yaşam gibi konuları savunan sivil toplum kuruluşları ortaya çıkmıştır. Devletler de hem ulusal parlamentolarında hem de uluslararası platformlarda çevre kirlilikleriyle mücadele konusunda önemli adımlar atma zorunluluğunu yaşamışlardır.

Bir çevre kirlilik türü olan gürültü de Sanayi Devrimi ile birlikte özellikle sanayi çevrelerinde daha etkili olmaya başlamıştır. Nitekim bu tarihlerden itibaren ulus devletlerde gürültü konusunda farkındalık oluşmaya başlamış ve kendi ulusal yasalarında gürültüyle ilgili azaltıcı tedbirler çıkarmışlardır. 1936 yılında İngiltere'de çıkarılan Halk Sağlığı Yasası'nda ilk kez gürültünün azaltılmasına dair ifadelerin olduğu görülmektedir (Noise Abatement Act, 1960). Avrupa Birliği bünyesinde ise gürültü ile ilgili ilk yönerge 1970 yılında çıkarılmış ve motorlu araçların egzozlarından çıkan sesi azaltmayı amaçlamıştır (McCormick, 2001: 37). Gürültüyle ilgili ülkemizdeki ilk çalışmalara ise 1950'lerden itibaren İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Prof. Z. Süder'in Telekomünikasyon Tekniği kapsamında gürültünün etkilerini incelemesi ve Y. Durusoy ile birlikte laboratuvar ortamında ölçümler yapması gösterilirken (Pujolle, 1959), hukuki anlamdaki ilk düzenlemenin ise 1983 yılında çıkarılan Çevre Kanunu ile yapıldığı görülmektedir.

Gürültü; tıpkı toprak, su, hava kirlilikleri gibi bir çevre kirlilik türü olmasına rağmen birçok çevre kitabında ya kirlilik türü olarak gösterilmemekte ya da diğer kirlilik türlerine kıyasla çok genel birkaç ifade ile değinilmektedir. Aynı zamanda insanlar arasında da hangi sesin kime göre gürültü olarak değerlendirildiği tutarlılık göstermemektedir. Buradan hareketle çalışmanın amacı; gürültünün bir çevre kirlilik türü olduğu farkındalığının ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmaktır. Bu kapsamda ilk olarak gürültü konusunda literatür değerlendirmesine yer verilecek, ardından Şişli ölçeğinde gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları tartışılacaktır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Gürültü ve Gürültü Kaynakları

Gürültü ile ilgili literatürde pek çok tanım olmasına rağmen bu tanımlar büyük ölçüde benzer özellikler taşımaktadır. Singh ve Davar gürültü kelimesinin Latince yüksek ses, hoş olmayan ya da beklenmeyen ses anlamına gelen 'nausea' kelimesinden türetildiğini belirtmektedir (Singh ve Davar, 2004: 181). Kumar ve arkadaşları ise gürültüyü; istenmeyen ya da insanların gündelik aktivitelerine nedensiz giren sesler olarak tanımlamışlardır (Kumar vd., 2004: 53). Keleş ve Ertan ise gürültüyü; arzu edilmeyen, insanlar üzerinde olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkiler bırakan sesler olarak tanımlamışlardır (Keleş ve Ertan, 2002: 34).

Gürültü canlılar üzerinde değişik pek çok etkiye bulunmaktadır. Fakat hangi seslerin gürültü, hangi seslerin normal olduğuna dair belirlenmiş objektif kriterler bulunmamaktadır. Öyle ki aynı ortamda bulunan iki kişiden biri algıladığı seslerden hoşnut olurken diğeri bundan son derece rahatsız olup, gürültü olarak değerlendirebilmektedir. Dolayısıyla bir sesin ne zaman gürültü ne zaman olağan olduğunun saptaması güçtür. Ülkemizde kanun koyucular Gürültü Kontrol Yönetmeliği ile birtakım standartlar belirlemiş, bu seviyelerin üstündeki sesleri 'gürültü' olarak değerlendirmiştir. Yönetmelikte bu standartlar ev, işyeri, eğlence mekânı gibi çok çeşitli alanlarda getirilmiştir. Örneğin; otomobiller için 75 dBA, otobüsler için kent içi 85 dBA ve kent dışı 80 dBA seviyesi belirlenmiştir. Bu seviyeye kadar çıkardıkları sesler olağan, bu seviyenin üzerindeki sesleri ise gürültü olarak değerlendirilmiştir. Kullanım alanlarına bakıldığında; konferans salonları için 30 dBA, hastaneler için 35 dBA, derslikler için 45 dBA ve küçük çapta fabrikalar için 70 dBA seviyesi belirlenmiş, bu seviyelerin üzerindeki seslerin 'gürültü' olarak değerlendirileceği belirtilmiştir.[†]

Gürültü özellikle 2000'li yıllardan itibaren yüzlerce değişik kaynaktan yayılabilmektedir. Bu kadar çok çeşitli kaynaktan yayılması onun sınıflandırılmasını zorlaştırmaktadır. Literatürde farklı kaynaklarda çok sayıda sınıflandırma şekli mevcuttur, bu çalışmada 'Çevresel Gürültü Ölçüm ve Değerlendirme Kılavuzu' rehber alınarak açık alanda mevcut gürültü kaynakları ve kapalı alanda mevcut gürültü kaynakları şeklinde incelenecektir.

Açık alanda mevcut gürültü kaynakları; yapıların dışında yer alan kaynaklardan yayılan ve yapı içerisindeki insanlarla birlikte yapı dışındaki insanları da etkileyen gürültü kaynaklarıdır (Goldsmith, 2012: 21-38). Bu

[†] Detaylı bilgi için Gürültü Kontrol Yönetmeliği'ne bakınız.

gürültü kaynakları; ulaşımdan kaynaklanan, endüstriden kaynaklanan, şantiyeden kaynaklanan, eğlenceden kaynaklanan ve ticari amaçlı faaliyetlerden kaynaklanan gürültüler şeklinde sınıflandırılabilir.

Ulaşım araçlarından kaynaklanan gürültüler; karayolu, havayolu ve demiryolu kaynaklıdır. Karayolu kaynaklı gürültüler; II. Dünya Savaşı sonrası artan ekonomik refah ve motorlu taşıt üretiminin sonucunda oldukça hissedilir olmuştur. Havayolu kaynaklı gürültüler de; 1958 yılında havayolu ulaşımında ticari jet motorların uçak piyasasına girmeye başlamasıyla birlikte, özellikle havayolu çevrelerinde uçak gürültüsü sorunu yaygın olarak görülmeye başlanmıştır (Anthrop, 1973: 83). Demiryolu kaynaklı gürültülerde başlıca gürültü kaynağı vagonlar ve lokomotiflerdir. Bunlara ek olarak; lokomotif uyarı sinyalleri, yük taşımacılığında kullanılan trenlerin yüklerinin toplanarak alındığı alan olan yük sınıflandırma alanları, ilk inşaa ve bakım ekipmanları da gürültü kaynağı olarak sayılabilir (Özgen, 2010:27).

Endüstriden kaynaklı gürültüler için belirli bir sınıflandırma yapmak doğru değildir. Çevremizde gördüğümüz endüstriyel nitelikteki her oluşum endüstri kaynaklı gürültüye sebebiyet verebilir. Endüstriyel gürültü; çelik üretim tesisleri, kömür yakıtlı santraller, otomobil montaj fabrikaları, mobilya atölyeleri gibi devasa yapılardan küçük tesislere her şey olabilir (Murphy ve King, 2014: 175).

Şantiye çalışmaları esnasında gürültüye neden olan kaynaklar iş makineleri ve saha çalışmalarında kullanılan diğer ekipmanlardır. Bu kaynakların oluşturduğu gürültünün temelde iki şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki sahada çalışanların ya da bu tür ekipmanları kullananların maruz kaldığı gürültü, ikincisi ise diğer ekipmanlardan kaynaklanan çevresel gürültüdür. Ayrıca şantiye alanlarındaki çalışmalarda aynı anda birden fazla ekipmanın bir arada çalıştırılması da ortaya çıkan gürültüyü kademeli olarak artırmaktadır (Demirkale, 2009: 2).

Müzik ve eğlence endüstrisi, gerek ortaya çıkardığı son derece yüksek seslerle gerekse özel sesli efektlerle gürültü kaynaklarının en önemli kaynaklarından sayılmaktadır. Barlar, gece kulüpleri, açık alanda yapılan konserler eğlence ve ticari amaçlı faaliyetler sonucu ortaya çıkan gürültü mekânlarına örnek verilebilir. İnsanların önemli bir kısmı bu tür faaliyetlere stres atmak, eğlenmek, arkadaş ortamlarına katılmak amaçlı yönelse de, farkında olmadan gerek bu faaliyetlere katılanlara gerekse faaliyetlerin dışında kalanlara burada ortaya çıkan yüksek miktarda sesin ciddi olumsuz etkileri olabilir (Health and Safety Executive, 2008: 6).

Kapalı alanda mevcut gürültü kaynakları ise açık alanda mevcut gürültü kaynakları kadar üzerinde çalışma yürütülmüş bir konu değildir. Nitekim birçok

kaynakta gürültü kaynağı olarak dahi gösterilmemektedir. Bunun en temel nedeni; yaydıkları ses tonu itibarıyla açık alandaki gürültü kaynakları kadar şiddetli olmamaları ve çoğunlukla insan hayatını tehdit edici nitelikte olmamalarıdır. Kapalı alanda mevcut gürültü kaynakları Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Çevresel Gürültü Ölçüm ve Değerlendirme Kılavuzu'nda; konuşma sesleri, adım sesleri, ev araçlarının gürültüleri, yüksek müzik sesleri, darbe veya eşya sürtünme sesleri, kapı çarpmaları, büro gürültüleri, garaj gürültüleri, asansör ya da tesisat gibi çeşitli makine ve donanımların gürültüleri ve yapı içerisinde yer alan her türlü işyerinden gelen özel gürültüler şeklinde belirtilmektedir (Çevresel Gürültü Ölçüm ve Değerlendirme Kılavuzu, 2011: 5).

1.2. Gürültünün Canlılara Etkileri ve Gürültü Azaltım Yöntemleri

Gürültü; şiddetine, süresine ve maruz kalan canlının özelliklerine bağlı olarak yeryüzündeki canlılar üzerinde birçok olumsuz etkiye neden olmaktadır. Bu konuda insanlar üzerinde çok sayıda araştırma yapılmakla birlikte, hayvanlar ve bitkiler üzerinde de birçok araştırma yürütülmüştür. İnsanlar üzerinde yapılan çalışmalar gürültünün etkisini; fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve performans üzerinde olmak üzere inceleme olanağı sağlamaktadır.

Gürültünün insanlar üzerindeki fiziksel etkileri konusunda çalışma yapan Chedd; uzun süre gürültüye maruz kalmanın geçici ve kalıcı işitme kaybına neden olabileceğini belirtmiştir (Chedd, 1970: 154). Cunniff de aynı konuda gürültüye maruz kalmanın insanlar üzerinde geçici ve kalıcı işitme kaybına neden olabileceğini belirtirken; geçici işitme kaybının duyma eşik seviyesinin geçici olarak kayması sonucunda hemen hemen herkeste, kalıcı işitme kaybınınsa çoğunlukla birkaç yıllık zaman dilimi boyunca gürültüye maruz kalan kişilerde görülebileceğini ifade etmiştir (Cunniff, 1977: 101-102).

Gürültünün insanlar üzerindeki fizyolojik etkileri konusunda çalışmalar yapan Stansfeld ve Matheson; gürültüye maruz kalındığında kalp hızında artış, kan basıncında yükselme, damarların büzülmesi/kısalması ve buna bağlı olarak çevresel damar basıncının artması gibi rahatsızlıkların olabileceğini belirtmektedir (Stansfeld ve Matheson, 2003: 245). Bugliarello ve arkadaşlarına göre ise gürültüye maruz kalan insanların midesinde kasılma şeklinde ani ve beklenmedik değişiklikler gözlenmektedir (Bugliarello vd., 1976: 69).

Gürültünün insanlar üzerindeki psikolojik etkileri konusundaki ilk çalışma ABD donanmasında gerçekleştirilmiştir. Gürültü-ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma 1950'lerin ortalarında gemi mürettebatı arasında gerçekleştirilmiş olup, gürültünün insanların ruh sağlığını etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır (Chedd, 1970: 156). Kryter da gürültü ve psikolojik sorunlar arasında bir paralellik olduğunu savunmaktadır. Gerek gerçek hayatta gerekse laboratuvar ortamlarındaki deneylerde gürültünün

insanları psikolojik ve davranışsal açıdan birçok rahatsızlığa sevk ettiği kanıtlanmıştır (Kryter, 1984: 112).

Gürültünün insanların performanslarını etkilediğine dair de pek çok çalışma yapılmıştır. Özellikle Errett ve arkadaşlarının yaptığı deneysel çalışma bu konuda oldukça önemlidir. Çalışmada beş erkek ve beş kadından oluşan toplam 10 kişilik deney grubu altı farklı gürültü seviyesinde 20, 40, 80 ve 240 dakikalık periyotlarda çalıştırılmış ve bu süreçte gözlemlenmişlerdir. Çalışma sonucunda gürültüye maruziyet zamanının performansı doğrudan etkilemediği ve gürültü seviyesinin ise performansı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Errett vd., 2006: 7).

Gürültü insanların dışında hayvanlar ve bitkilerin de yaşamlarını etkilemektedir. Cunniff; gine domuzları, fareler, çinçillalar, köpekler ve kediler üzerinde yürütülen araştırmalar sonucunda söz konusu hayvanların işitme mekanizması, kan dolaşımı ve reflekslerinde hasar olduğunu ifade etmiştir (Cunniff, 1977: 125). Singh ve arkadaşları da gürültünün bitkiler üzerinde etkili olduğunu savunmaktadır. Bitkilere düzenli olarak dinletilen keman ve trafik sesinin bitkilerin büyümesi açısından etkili olduğunu ancak bitkilerin keman sesi ve trafik gürültüsü arasındaki farkı ayırt edemediğini belirtmişlerdir (Singh vd., 2013: 30).

Gürültünün özellikle insan sağlığı üzerinde neden olduğu olumsuz sonuçları ortadan kaldırmak ya da azaltmak için temelde üç yöntem izlenmektedir. Bunlar; 'kaynakta azaltma yöntemi', 'engeller aracılığıyla azaltma yöntemi' ve 'bireysel korunma yöntemleri' şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Köstekçi ve Taşgetiren'e göre gürültüyü kaynakta azaltma yöntemi pasif bir gürültü kontrol yöntemidir. Gürültüyü önleyebilmek için öncelikli olarak tüm seslere kaynaklık eden titreşimin mümkün olduğunca azaltılması gerekmektedir. Pasif gürültü kontrolü temel olarak malzemelerin absorbe etme özelliğinden faydalanır. Sesi absorbe etme özelliğine sahip malzemeler gürültü kaynağına ya da gürültü kaynağının çevresine yerleştirilir. Kaynakta azaltma yönteminin uygulandığı gürültü kontrol yöntemlerine otomobil egzoz susturucuları, birçok makineye yerleştirilen ses izolasyon malzemeleri, otoyol ve havaalanlarının kenarlarına yerleştirilen gürültü bariyerleri örnek olarak verilebilir. Gürültünün azaltılmasında başvurulan bu yöntem; yüksek frekanslarda verimli olmasına rağmen düşük frekanslarda istenilen sonuçlar elde edilememektedir (Köstekçi ve Taşgetiren, 1995: 16-17).

Gürültünün kontrol edilmesi eğer kaynağında mümkün değilse, gürültünün kaynaklandığı makine ile gürültüden etkilenenler arasına birtakım engeller koyarak azaltmak mümkün olabilir. Bu hususta; makinenin çevresinin

kapatılması, gürültü kaynağı ile kişiler arasına ses azaltıcı engeller konması veya kişi ile gürültü kaynağı arasındaki mesafenin artırılması denenebilir (Koç, 1997: 15-15).

Gürültü eğer kaynakta ya da yayıldığı ortamda engeller aracılığıyla kontrol altına alınamıyorsa son çare gürültünün alıcılar üzerindeki kontrolünün sağlanmasıdır. Şahin'e göre gürültünün alıcıda kontrol altına alınabilmesi için yapılması gereken dört temel tedbir bulunmaktadır. Bunlardan ilki gürültüye maruz kalan kişiyi tecrit etmektir. Yani gürültüden etkilenen ya da etkilenmesi muhtemel kişilerin gürültülü ortamlarda bulunmamaalarını sağlamaktır. İkincisi idari tedbirlerle gürültünün kontrol altına alınmasıdır. Nitekim bu doğrultuda çıkartılacak yasal düzenlemelerle birlikte gürültüye sebep olmanın caydırıcı niteliği ön plana çıkartılabilir. Üçüncüsü gürültüye maruz kalma süresinin azaltılması ya da çalışanların gürültülü yerlerde rotasyonla çalıştırılmasıdır. Özellikle işyerleri açısından önemli olan bu durumda eğer işin niteliği gereği gürültü kaçınılmazsa o halde gürültülü ortamlarda çalışanların belirli periyotlarda o ortamda bulunmaları sağlanabilir. Sonuncusu ise kişisel kulak koruyucuların kullanılmasıdır (Şahin, 2003: 69).

1.3. Avrupa Birliği ve Türkiye'de Gürültü Mevzuatı

Avrupa Birliği'nde gürültünün azaltılması hususunda üç temel yasal düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeler; Yeşil Kitap (Green Paper), Avrupa Komisyonu Yönergesi (EU Directive 49) ve Çevre Eylem Programları'dır.

Avrupa Komisyonu tarafından 4 Kasım 1996 tarihinde yayımlanan 'Gürültüye Karşı Hareket: Yeşil Kitap'ta' gürültünün azaltılması konusundaki politikaların diğer çevre sorunları hakkında oluşturulan politikaların gerisinde kaldığı ve bu Kitap'ın ana hedefinin üye devletler ve yerel yetkililerle işbirliği içerisinde gürültü azaltım politikalarına öncelik vermek olarak belirlenmiştir. Üye devletler arasında gürültü standartlarında bir ortaklaşmaya gidilmesi kararlaştırılmıştır (The Green Paper on Future Noise Policy, 1996).

Avrupa Komisyonu tarafından 25 Haziran 2002 tarihinde çıkarılan Avrupa Komisyonu Yönergesi 49'un temel amacı; gürültünün sağlık açısından ve sosyo-ekonomik yönlerini belirleyerek gürültünün etkilerinin azaltılmasını sağlamaktır. Yönerge gürültüyle ilgili kısa, orta ve uzun vadede geliştirilmesi gereken politikaları belirlemiştir. Üye devletlerin de bu Yönerge'yi uygulayabilmeleri için ülkelerindeki yetkili makam ve organları belirleyip sorumluluk vermesi gerektiğine değinilmiştir (EU Directive 49, 2002).

Çevre Eylem Programları (ÇEP), Avrupa Birliği'nce çevre konusunda geliştirilen politikalar açısından önemli yer tutmaktadır. Avrupa Birliği'nde çevre konusunda oluşan bilinç ve farkındalıkla birlikte çevre kirlilikleri ile küresel ve bölgesel mücadele etme ihtiyacı oluşmuş ve bu çerçevede 1973'ten

itibaren ÇEP hazırlanmaya başlanmıştır(Sarıkaya, 2004: 3). Günümüzde Yedinci ÇEP yürürlükte olup 2013-2020 yılları arasında kapsamaktadır. ÇEP’nda diğer çevre kirlilik türlerinin yanında gürültü de yer almış ve politikalar ortaya konmuştur.

Ülkemizde gürültünün azaltılması konusunda çok sayıda yasal düzenleme çıkarılmış ya da başka konuları da kapsayan yasal düzenlemelerin içerisinde yer almıştır. Gürültünün azaltılması ve gürültülü alanların düzenlenmesi konusunda ülkemizde çıkarılan ilk yasal düzenleme 1986 yılında yürürlüğe giren Gürültü Kontrol Yönetmeliği’dir. Nitekim yönetmeliğin amacı da; *“kişilerin huzur ve sükûnunu beden ve ruh sağlığını gürültü ile bozmayacak bir çevrenin geliştirilmesini sağlamak”* şeklinde belirtilmiştir. Yönetmelikte gürültünün azaltılmasında yetkili kurum ve kuruluşlar, trafikte üst gürültü seviyeleri, gürültüye maruz kalınabilecek maksimum seviye gibi birçok konu detaylı olarak düzenlenmiştir (Gürültü Kontrol Yönetmeliği, 1986).

2008’de çıkarılan Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği de gürültünün azaltılması konusunda çıkarılan bir diğer detaylı yasal düzenlemedir. Yönetmelikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın, İl Çevre ve Orman Müdürlükleri’nin, il özel idareleri ve belediyelerin gürültü konusundaki görev ve yetkileri belirtilmiştir.(Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, 2008).

Yönetmeliğin 5. maddesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın yetki ve sorumlulukları belirtilmiştir. Maddeye göre bakanlık; gürültüyü azaltacak program ve politikaların belirlenmesinden, mevzuat ve mevzuatı kolaylaştırıcı düzenlemelerin hazırlanmasından, yetkilendirilmiş diğer kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir. Ayrıca İl Çevre ve Orman Müdürlükleri ve yetki devri yapılan belediyelerle işbirliği ve koordinasyon içinde gürültü kaynaklarını denetlemek, bu Yönetmeliğin ihlalinin tespiti halinde idari yaptırım uygulamak bakanlığın görevleri arasında sayılmıştır. Gürültü kontrol izin belgesi vermek, gürültü kontrol izin belgesini yenilemek, bu çerçevede işletmeleri denetlemek, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara aykırılık halinde gerekli yaptırımın uygulanmasını sağlamak ve gerekirse gürültü kontrol izin belgesini iptal etmek de bakanlığın yetkileri olarak ifade edilmiştir.

Yönetmeliğin 6. maddesinde İl Çevre ve Orman Müdürlükleri’nin görev ve yetkileri belirtilmiştir. İlgili maddeye göre yetki devri yapılmayan alanlarda Yönetmelikle getirilen esaslara uyulup uyulmadığını denetlemek ve gerekirse idari yaptırım uygulamak, yetki talebinde bulunan kurum ve kuruluşların taleplerini bakanlığa iletme, yetki devri yapıldıysa yetkinin kullanımını denetlemek başlıca görev ve yetkileridir. Ayrıca çevre denetim birimini kuran ve yetki devri yapılmış belediyelerin belediye sınırı ve mücavir alanı dışındaki alanlar ile yetki devri yapılmış il özel idareleri dışındaki alanlarda yönetmelikte

belirtilen hususlara uyan işletmeler için gürültü kontrol izin belgesini vermek, gürültü kontrol izin belgesini yenilemek, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara aykırı davranılması halinde gerekli yaptırımın uygulanmasını sağlamak ve gerekirse gürültü kontrol izin belgesini iptal etmekle yetkilidir.

Yönetmeliğin 7. maddesi mahalli idarelerin görev ve yetkilerini düzenlemiştir. Burada il özel idareleri; Belediye sınırları ve mücavir alan dışında işletmeler için verilecek ruhsatlarda akustik raporu esas almakla, belediye sınırları ve mücavir alan dışında yetki devri yapılmış il özel idareleri gürültü kontrol izin belgesini vermek, gürültü kontrol izin belgesini yenilemek, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara aykırı davranılması halinde gerekli yaptırımın uygulanmasını sağlamak ve gerekirse gürültü kontrol izin belgesini iptal etmekle yetkilendirilmiştir.

Belediyeler ise; yetki devri yapılan belediyeler, belediye sınırları ve mücavir alan içinde gürültü kaynaklarını programlı, programsız veya şikâyetlere istinaden gerektiğinde diğer mevzuat kapsamında yetkili kılınan kurum kuruluşların da desteğini alarak, bu Yönetmelikte getirilen esaslara uyulup uyulmadığını denetlemek ve ihlali durumunda idari yaptırım uygulamakla görevlendirilmiştir.

Çevre Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu, Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunu ve Karayolları Trafik Kanunu'nda gürültüye sebebiyet verildiğinde karşılaşılabilecek yaptırımlar düzenlenmiştir. Gürültü konusunda ayrıca İmar Kanunu, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, Belediye Zabıta Yönetmeliği ve İş Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nde de çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir.

2. Gürültü Farkındalığında Şişli Örneği

2.1. Araştırmanın Yöntemi, Hipotezler ve Araştırma Alanı Hakkında Genel Bilgiler

Gürültü ülkemizin hemen her yerinde karşılaşılabileceğimiz temel bir çevre sorunudur. İnsanların gürültü farkındalığı, çevrelerinde hangi gürültü kaynaklarının yer aldığı, gürültüden etkilenme şekilleri ve önlemleri ile gürültüyü şikâyet oranlarının doğru bir şekilde analiz edilebilmesi için tüm saydığımız unsurları içerisinde barındıracak bir alan seçilmesi gerekmektedir. Yani seçilecek alanın gürültü kaynaklarının çeşitliliği, insanların bu kaynaklardan doğan gürültüye karşı önlem alabildiği ve gürültüyü şikâyet edecek bilinçte olması özelliklerini barındırmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma alanı olarak seçilen İstanbul'un Şişli ilçesi de eğlence mekânlarından şantiye alanlarına, imalathanelerden insan kaynaklı gürültülere

kadar çok çeşitli bir gürültü kaynak havuzunu barındırmaktadır. İlçenin araştırma alanı olarak seçilmesinde en önemli kriter bu olsa da; halkının bilinçli olması, İstanbul'un en gelişmiş ilçelerinin başında gelmesi gibi etkenler de önemli rol oynamıştır.

Çalışma alanının seçilmesinde en önemli kriter; Şişli'nin İstanbul'un en gürültülü bölgeleri arasında sayılmasıdır. Yapılan araştırmalara göre Beşiktaş, Kadıköy, Şişli ve Merter İstanbul'da gürültünün en yoğun olduğu bölgeler olarak belirlenmiştir. Gürültünün en yoğun olduğu bölgeler arasında 90 desibel ile Beşiktaş ve Mecidiyeköy'ün merkezi ilk sırayı almaktadır(<http://dogalyasamrehberi.com/gurultu-kirliligi/>).

Şişli ilçesi özellikle trafik yoğunluğunun fazla olması sebebiyle önemli ölçüde trafik kaynaklı gürültüyü barındırmaktadır. Nitekim ilçenin Mecidiyeköy semtine 16 Ocak 2016'da Toyota tarafından yerleştirilen korna sayacı ile 24 saatte 5.289 korna çalındığı tespit edilmiştir (<http://www.kornacalmahuzurumucalma.com/#>). Bu da dakikada yaklaşık 4 korna sesine tekabül etmektedir. Bu veriler de Şişli'de trafik kaynaklı gürültünün oranının yüksek olduğunu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca Takvim Haber'in aktardığı habere göre gürültü ile ilgili çok sayıda düzenleme yapılmasına rağmen, Şişli Belediyesi'nin ilçede gürültünün artmasına sessiz kaldığını, ilçenin birçok yerinde açılan motosiklet tamirhaneleri yüzünden özellikle deneme sürüşleri ile ilçede zaten var olan gürültünün çok daha arttığı belirtilmiştir (<http://www.takvim.com.tr/guncel/2012/05/06/sislide-gurultu-teroru>).

Araştırma; Mart-Nisan aylarında, Şişli ilçesinde gerçekleştirilen gürültü kirliliği farkındalığını ölçmeye yönelik bir saha çalışmasından oluşmaktadır. Çalışmada anket ile veri toplama yöntemi kullanılmış ve uygulanan anketlerin tamamı katılımcılarla yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Araştırmaya Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu onayı alındıktan sonra 01.03.2016 tarihinde başlanmış ve 15.04.2016 tarihinde verilerin toplanması tamamlanmıştır. Çalışma nicel yöntem kullanılarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın amacına yönelik olarak üç temel hipotez ileri sürülmüştür:

H1:Gürültü, Şişli sakinleri tarafından bir çevre kirlilik türü olarak görülmemektedir.

H2:Şişli ilçesi sakinleri gürültüye sebebiyet verilmesi halinde karşılaşacakları yaptırımların bilgisine sahip değildir.

H3:Şişli ilçesi sakinlerine göre, karar alıcılar gürültü ile yeterince mücadele etmemektedir.

Şişli ilçesinin nüfusu 2015 TÜİK verilerine göre 274.017'dir. İlçenin nüfusunun İstanbul il nüfusu içerisindeki yoğunluğu ise %1,87'dir

(<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, 12.05.2016). İlçe İstanbul'un Avrupa yakasında yer alıp, doğusunda Beşiktaş, batısında Kâğıthane, kuzeyinde Sarıyer ve güneyinde Beyoğlu ilçeleri yer almaktadır.

2.2. Bulguların Değerlendirilmesi

Anket çalışması 407 kişiye uygulanmış, anketlerden 17 tanesinin hatalı doldurulduğu fark edilerek değerlendirme dışında tutulmuş ve 390 adet anket formu ile %95 güven seviyesi sağlanmıştır. Alan araştırması sonucu toplanan anketler “SPSS 23.0 for Windows” paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Mevcut verilerin analizinde yüzde (%) ve frekans dağılımı ile birlikte ki kare testi uygulanmıştır. Anket sorularının kategorik sorulardan meydana gelmesi ve bir ölçek oluşturulmaması sebebiyle Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmamıştır.

Araştırmaya katılanların cinsiyetlere göre dağılımına bakıldığında yarısından fazlası (%52,2) kadındır. Yaş grupları açısından bakıldığında %23,6'sı 15-24 yaş arası, %27,9'u 25-34 yaş arası, %21,3'ü 35-44 yaş arası, %16,4'ü 45-54 yaş arası ve %10,8'i 55 yaş ve üzeridir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında %35,6'sı üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahiptir. %30,3'ü lise, %15,9'u ortaokul, %14,9'u ilkokul ve %3,3'ü de okuryazar değildir. Katılımcıların meslekleri çok çeşitlilik göstermekte olup en fazla oranı %22,3 ile öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Gürültünün Bir Çevre Sorunu Olduğunun Farkındalık Durumu

Gürültü Bir Çevre Kirlilik Türüdür	Kişi sayısı	Oran (%)
Evet	149	38,2
Hayır	202	51,8
Fikrim yok	39	10,0
Toplam	390	100,0

Katılımcıların yarısından fazlası (%51,8) gürültünün bir çevre sorunu olmadığı düşünmektedir. H1'de de gürültünün Şişli ilçesi sakinleri tarafından bir kirlilik türü olarak görülmediği hipotezi öne sürülmüştü. Dolayısıyla bu tablodaki verilerle H1 desteklenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Gürültünün Bir Çevre Sorunu Olduğunun Farkındalık Durumu

Eğitim Durumu	Evet		Hayır		Fikrim Yok	
	n	%	n	%	n	%
Okur-yazar değil	3	23,1	9	69,2	1	7,7
İlkokul	13	22,4	35	60,3	10	17,3
Ortaokul	8	12,9	38	61,3	16	25,8
Lise	39	33,1	70	59,3	9	7,6
Üniversite ve üzeri	86	61,9	50	36,0	3	2,1
$\chi^2 = 74,634; p=0,000$						

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılanların eğitim durumuna göre gürültünün çevre kirliliği olarak değerlendirme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Dolayısıyla insanların eğitim düzeyleri, gürültüyü bir çevre kirlilik türü olarak değerlendirmeleri üzerinde etkilidir. Üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahip olanların, yani eğitim seviyesi en yüksek olanların gürültünün bir çevre sorunu olduğunun farkında olma oranı (%61,9) diğer eğitim seviyesine sahip insanlardan daha fazladır.

Tablo 3. Gürültünün Katılımcılar Üzerindeki Etkisi

Gürültü Etkileri	Etkilenen Kişi Sayısı
Uykusuzluk	242
Yorgunluk	207
İş Yerinde Verimsizlik	130
Davranış Bozukluğu	221
Dikkat Dağınıklığı	183
İşitme Bozukluğu	19
Etkilenmiyorum.	19

Gürültünün katılımcılar üzerinde birden fazla etkisinin olabileceğinden hareketle, birden fazla cevabın işaretlenmesine olanak tanındığı bu soruda; gürültünün katılımcılar üzerinde en fazla (242) uykusuzluk problemi yarattığı görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlar literatürde gürültünün insanlar üzerindeki etkileri ile ilgili çalışmalarla tutarlıdır. Çünkü gürültü çok nadir olarak işitme kaybına neden olmakta, bunun için çok uzun süre ve yüksek ses gerekmektedir. Katılımcılar arasında da çok az bir grupta (19) işitme bozukluğunun görülmesi literatür ile tutarlıdır.

Tablo 4. Katılımcıların Gürültüyü Hukuki Çerçeve de Değerlendirme Oranları

Kabahat/Suç Olarak Nitelendirme	Kişi Sayısı	Oran (%)
Kabahat	170	43,6
Suç	220	56,4
Toplam	390	100,0

Kabahat ve suç kavramları birçok hukukçu tarafından da tartışılmakta olup, hangi kavramın suç hangi kavramın kabahat olduğuna yönelik önemli tartışmalar bulunmaktadır. Kabahatlerin suçlara kıyasla daha az ağır olduğu belirtilmektedir. Kanun koyucuyu kabahat ile suç arasında bir ayırım yapmaya yönelten temel sebep; bazı fiillerin sosyal düzeni ciddi şekilde sarsmayacağı düşüncesiyle kabahat olarak nitelendirilmesi düşüncesine dayanmaktadır (Kızılyar, 2013: 1648). Suçlar yaptırım olarak hapis ve adli para cezası ile cezalandırılırken; kabahatler karşılığında idari para cezası ve kanunda belirtilen diğer yaptırımlar uygulanır. Ancak hapis cezası veya adli para cezası uygulanamaz. Suçlar ve kabahatler arasındaki ağırlık değerlendirmesini yapmak, yani bir eylemin suç ya da kabahat olarak belirlenmesi konusunda takdir yetkisi yasama organına aittir (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c011/b045/tbm230110450430.pdf>, 15.06.2016)

Katılımcılara bu soru yöneltmeden önce kabahat ve suçun hukuki karşılıkları kısaca özetlenmiş ve iki kavram arasındaki fark genel mahiyetleriyle ortaya koyulduktan sonra gürültüyü hangi hukuki durumla özdeşleştirdikleri sorulmuştur. Tablo 4'e göre katılımcıların %56,4 gibi bir çoğunluğu gürültüyü suç olarak nitelendirirken, %43,6 gibi bir kesimi ise gürültüyü kabahat olarak ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Türk Ceza Kanunu'nun 183. Maddesinde ilgili yasalarla belirlenmiş yükümlülükleri ihlal ederek başka kimselerin sağlığını

zarar görmesine sebep olacak şekilde gürültüye sebebiyet veren kişi; iki aydan iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır ifadesi dikkate alındığında gürültünün mevzuatta bir suç olarak nitelendirildiği ve Şişli ilçesi sakinlerinin de gürültüyü bir suç olarak tanımladıkları görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Gürültüye Sebep Olma Durumunda Karşılaşacakları Yaptırımın Bilgisinde Olma Dağılımı

Karşılaşacağım Yaptırımları Biliyorum	Kişi Sayısı	Oran (%)
Evet	130	33,3
Hayır	260	66,7
Toplam	390	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%66,7) gürültüye sebep olduğunda karşılaşılacak yaptırımların bilgisine sahip değildir. H2’de katılımcıların gürültüye sebep olduklarında karşılaşacakları yaptırımların bilgisine sahip olmadıkları hipotezi ileri sürülmüştür. Dolayısıyla bu verilerle H2 de desteklenmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Gürültüye Sebep Olma Durumunda Karşılaşacakları Yaptırım Bilgisinde Olma Dağılımı

Eğitim Durumu	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Okur-yazar değil	0	0,0	13	100,0
İlkokul	4	6,9	54	93,1
Ortaokul	9	14,5	53	85,5
Lise	35	29,7	83	70,3
Üniversite ve üzeri	82	59,0	57	41,0
$\chi^2 = 76,520$; $p = 0,000$				

Tablo 6’da katılımcıların eğitim düzeyleri ile gürültüye sebep olduğunda karşılaşılabilecek yaptırımın bilincinde olma arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya katılanların eğitim durumuna göre gürültüye sebep olma halinde karşılaşılabilecek yaptırım hakkında bilgisi olup olmama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Eğitim durumu, gürültüye sebep olma halinde karşılaşılabilecek yaptırım hakkında bilgi sahibi olup olmamanın üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Okuryazar olmayanların hiçbiri gürültüye sebep olduklarında karşılaşılabilecek yaptırımın bilgisine sahip değilken, eğitim düzeyin en yüksek olan üniversite ve üzeri grubun yarısından fazlası (%59) gürültüye sebep olduklarında karşılaşılabilecek yaptırımın bilgisine sahiptir.

Tablo 7. Katılımcıların Gürültüyü Şikâyet Etme Dağılımı

Gürültüyü Şikâyet Ediyorum	Kişi sayısı	Oran (%)
Evet	295	75,6
Hayır	95	24,4
Toplam	390	100,0

Katılımcıların çok büyük bir kesiminin (%75,6) gürültü sorunu ile karşılaştığında, gürültüyü şikâyet ettikleri görülmektedir. Tablo 3’te gürültünün olumsuz etkileme türlerine verilen cevapların çokluğu da Tablo 7’deki verileri destekler niteliktedir. İnsanlar gürültüden olumsuz olarak çok etkilendikleri için gürültüyü şikâyet etme oranları da fazladır.

Tablo 8. Katılımcıların Gürültüyü Şikâyet Etme Araçlarına Göre Dağılımı

Şikâyet Araçları	Kişi sayısı	Oran (%)
Sözlü	123	41,7
Dilekçe	61	20,7
BİMER	5	1,7
Telefon	102	34,6
Diğer	4	1,4
Toplam	295	100,0

Katılımcılar gürültüyü en fazla (%41,7) sözlü olarak şikâyet etmişlerdir. BİMER’in toplumdaki farkındalığının düşük olması buradaki verilere de yansımış olup sadece %1,7’de kalmıştır. Diğer seçeneğine ise katılımcılar şikâyet kutuları ve sosyal medya araçları cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 9. Katılımcıların Şikâyetlerini İlettiği Yere Göre Dağılımı

Şikâyetin İletildiği Yer	Kişi sayısı	Oran (%)
Polis	93	31,5
Belediye	72	24,4
Doğrudan Sebep Olan Kişi	118	40,0
Diğer	12	4,1
Toplam	295	100,0

Tablo 8’de gürültünün en fazla sözlü olarak şikâyet edildiği göz önüne alınırsa yaklaşık aynı oranın burada doğrudan sebep olan kişiye şeklinde çıkması cevapların tutarlılığını göstermektedir. İnsanları şikâyetlerini sözlü olarak doğrudan sebep olan kişiye iletmektedir. Katılımcıların %4,1’i şikâyetlerini bu seçeneklerin dışındaki yerlere iletmış, bu yerler de; bakanlıktaki tanıdıklar, Alo 181 hattı ve apartman yöneticileri olarak belirtilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Şikâyetlerinin Çözüm Oranı

Şikâyet Sonrası Gürültü Sorunum Çözüldü	Kişi Sayısı	Oran (%)
Evet	203	68,8
Hayır	92	31,2
Toplam	295	100,0

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%68,8) gürültüyü şikâyet etmeleri sonucunda sorunun çözüme kavuşturulduğunu belirtmektedir. Gürültüyle mücadelede yetkili kurumlar, şikâyet sonucunda gürültüyü azaltmakta/ortadan kaldırmaktadır.

Tablo 11. Katılımcılara Göre Yetkili Mercilerin Gürültü ile Mücadelede Yeterlilik Dağılımları

Yetkililer Yeterince Mücadele Ediyor	Kişi Sayısı	Oran (%)
Evet	135	34,6
Hayır	196	50,3
Fikrim yok	59	15,1
Toplam	390	100,0

Katılımcıların yaklaşık yarısı (%50,3) yetkili mercilerin gürültüyle yeterince mücadele etmediğini düşünmektedir. Tablo 10’da katılımcılar şikâyet sonucunda gürültünün çözüme kavuşturulduğu belirtmişti, dolayısıyla buradaki verilere göre yetkili mercilerin gürültüyle şikâyet olduğunda mücadele ettiği, bunların dışında da gürültünün olduğu olağan zamanda gürültü konusuyla yeterince mücadele etmediği sonucu çıkmaktadır. H3’te Şişli ilçesi sakinlerinin gürültüye sebebiyet verilmesi halinde karşılaştıkları yaptırımların bilgisinde olmadığı ileri sürülmüş ve buradaki bulgularla hipotez desteklenmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Gürültünün Azaltılması İçin Alınması Gereken Tedbirler Hakkındaki Dağılımları

Tedbirler	Kişi Sayısı
Para Cezası	312
Etkin Denetim Yapılması	283
Toplum Bilincinin Yaratılması	178
Konut Alanlarında Yüksek Sesli Eğlencelerin Yasaklanması	121
Diğer	62

Tablo 30, katılımcıların gürültü sorununa çözüm üretilebilmesi için hangi tedbirlerin alınabileceğinin dağılımını göstermektedir. Ankete katılan katılımcılara gürültünün azaltılması için alınması gereken tedbirlerin sorulduğu bu soruda, katılımcılara birden fazla seçenek işaretleme olanağı tanınmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (312) gürültünün para cezası ile azaltılabileceğini savunmaktadır. Bu çalışmada savunulan gürültü farkındalığının yaratılması düşüncesi ise katılımcıların yarısı tarafından dahi dile getirilmemektedir. Bireyler gürültünün bir çevre sorunu olduğunun farkında olmadığı gibi, farkındalık yaratılmasının da gürültünün azaltılmasında etkili rol oynayacağını düşünmemektedir. Zaten katılımcıların büyük çoğunluğu gürültüyü bir kirlilik türü olarak görmediği için toplumun bilinçlendirilmesinin önemli bir tedbir olacağını düşünmemektedirler. 62 kişi ise; gürültü çıkaran eşyaların kullanılmaması ya da daha yüksek modellerinin kullanılması, hapis cezalarının getirilmesi, araç kornalarının ya da egzozlarının susturucu gibi aletlerle gürültülerinin düşürülmesi gibi tedbirler alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 13. Katılımcıların Gürültüden Daha Az Etkilenmek İçin Tedbir Alma Oranları

Tedbir Alıyorum	Kişi Sayısı	Oran (%)
Evet	209	53,6
Hayır	181	46,4
Toplam	390	100,0

Katılımcıların yarısından fazlası (%53,6) gürültüden daha az etkilenmek için birtakım tedbirler almaktadır. Tablo 3'te gürültüden etkilenenlerin sayısının çok olması göz önüne alındığında, tedbir alanların oranı düşük kalmaktadır. Dolayısıyla birçok insanın gürültüden olumsuz etkilense bile tedbir almadığı görülmektedir.

Tablo 14. Katılımcıların Gürültüye Karşı Aldıkları Tedbirlerin Türlerine Göre Dağılımı

Gürültüye Karşı Alınan Tedbirler	Kişi Sayısı
Bina ya da Daireye Ses Yalıtımı	62
Kulak Koruyucu Kullanımı	18
Sesi Daha Az Geçiren Pencere	86
Diğer	43
Toplam	209

Tedbir alan katılımcıların 86'sı sesi daha az geçiren pencereler kullandığını ifade etmiştir. Katılımcıların 62'si bina ya da dairesine ses yalıtımı yaptırarak gürültüye karşı tedbir almıştır. 18 kişi ise gürültüden daha az etkilenmek için kulak koruyucu/tıkacı kullanmaktadır. Kulak koruyucu kullananların tamamı, gürültünün üzerindeki etkisi sorusuna işitme bozukluğu cevabını verenlerdir. Diğer seçeneğini işaretleyen 43 katılımcı ise; aile fertlerini gürültü yapmamaları konusunda sık sık telkin etme, ev eşyalarını daha az gürültü yapan modellerinden seçme, konutunu alırken çevresindeki gürültü kaynaklarına dikkat etme gibi tedbirleri aldıklarını belirtmişlerdir.

2.3. Hipotezlerin Değerlendirilmesi

Anket aracılığıyla elde edilen verilerle çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlardan ilki, gürültü; Şişli ilçesi sakinleri tarafından bir çevre sorunu görülmemektedir. Katılımcıların yaklaşık %52'si gürültüyü bir çevre sorunu olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla Hipotez 1'de ortaya konulan "Gürültü, Şişli sakinleri tarafından bir çevre kirlilik türü olarak

görülmemektedir.” Önermesi doğrulanmıştır. Bu sonucu literatürle bağdaştırdığımızda gürültünün zaten diğer çevre sorunlarına kıyasla Avrupa Birliği ve ülkemizde çok geç farkındalığa kavuştuğu, yapılan bilimsel çalışmaların da buna paralel bir süreç işlediği düşünülürse gürültünün henüz toplumda bir çevre sorunu olarak kabul görmemesi beklenen bir sonuçtur. Katılımcıların eğitim durumları ile gürültüyü çevre kirlilik türü olarak değerlendirmeleri arasında da anlamlı bir ilişki vardır. Lise ve özellikle üniversite ve üzeri eğitim almış kişilerde gürültünün bir çevre sorunu olarak algılanma oranının yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların gürültüye sebebiyet verildiğinde karşılaşılabilecek yaptırımlar hakkındaki bilgisine bakıldığında yaklaşık %67’sinin bilgisinin olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla Hipotez 2’de ortaya konan “Şişli ilçesi sakinleri gürültüye sebebiyet verilmesi halinde karşılaşılabilecek yaptırımların bilgisine sahip değildir.” önermesi doğrulanmıştır. Katılımcıların zaten gürültüyü bir çevre sorunu olarak görmemeleri, insanların genel itibarıyla kanunlardaki yaptırımlardan habersiz oluşu dikkate alındığında, gürültü konusundaki sonuçlar da benzer nitelikte yorumlanabilir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre gürültüye sebep olma durumunda karşılaşılabilecek yaptırım bilgisi dağılımına bakıldığında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Eğitim durumu yükseldikçe gürültüye sebep olduğunda karşılaşılabilecek yaptırımların bilgisine sahip olanların oranı artmaktadır.

Katılımcıların yetkili mercilerin gürültü ile yeterince mücadele edip etmediklerinin değerlendirildiği bölümde, katılımcıların yarısından fazla bir oranın gürültüyle yeterince mücadele edilmediği konusunda görüş bildirdikleri görülmektedir. Dolayısıyla Hipotez 3’te ortaya konan “Şişli ilçesi sakinlerine göre, karar alıcılar gürültü ile yeterince mücadele etmemektedir.” önermesi doğrulanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu gürültüyle mücadele konusunda caydırıcı para cezaları konmasını savunmakta, birçoğu ise etkin denetim yapılmasını savunmaktadır. Aslında gürültünün azaltılmasında ilk etken olan toplumun bilinçlendirilmesi yönteminin çok az savunuluyor olması, insanların çareyi sadece yaptırımlarda aradığının göstergesidir.

Sonuç

Gürültü literatürde; istenmeyen, insana rahatsızlık veren sesler olarak tanımlanmaktadır. Gürültü insanoğlunun hayatında hemen her dönem var olan bir kirlilik türüdür. Gürültü kaynakları temel olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar yapı dışı (açık alan) gürültü kaynakları ve yapı içi gürültü kaynaklarıdır. Yapı dışı gürültü kaynaklarına ulaşım araçlarından kaynaklı, endüstriden kaynaklı, şantiye çalışmalarından kaynaklı ve eğlence ve ticari amaçlardan kaynaklı gürültüler örnek olarak verilebilir.

Gürültü, canlılar üzerinde birtakım olumsuz etkilere neden olmaktadır. İnsan sağlığına olan etkilerini araştıran çok sayıda çalışma bulunurken, hayvanların sağlığına da olumsuz etkileri olduğunu savunan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Gürültünün insan sağlığı üzerinde; işitme kaybına, uyku bozukluğuna, kalp hızında artışa, damarların büzülmesi/kısalmasına, mide sorunlarına, hormonal bozukluklara ve çeşitli psikolojik sorunlara neden olmakla birlikte iş yerinde verimsizlik, performans düşüklüğü gibi sağlık dışı olumsuz etkilere de neden olduğu bilinmektedir. Gürültünün hayvanlar üzerinde ise; işitme bozukluğu, kan dolaşımı ve reflekslerde azalma gibi sağlık problemlerine neden olduğu kanıtlanmıştır.

Gürültünün azaltılması hususunda gerek Avrupa Birliği'nde gerekse de ülkemizde çok sayıda yasal düzenleme mevcuttur. Avrupa Birliği'nde gürültü kirliliğini yasal çerçeveye oturma konusunda üç temel düzenleme bulunmaktadır. Bunlar; Yeşil Kitap, Avrupa Komisyonu Yönergesi ve Çevre Eylem Programları'dır. Ülkemizde ise gerek kendi iç kanunlarımızda gerekse de Avrupa Birliği ile uyum sürecinde gürültüyle ilgili çok sayıda yasal düzenleme mevcuttur. Ülkemizde gürültü mevzuatı; Çevre Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu, Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, İmar Kanunu, Gürültü Kontrol Yönetmeliği, Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, ÇED Yönetmeliği, Belediye Zabıta Yönetmeliği ve İş Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'dür.

Çalışma sonucunda gürültünün bir çevre kirlilik türü olarak görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmadan elde edilen bulgularla gürültünün katılımcılar üzerindeki etkisi sonuçlarının literatürdeki değerlendirmelere paralel olduğu gözlenmiştir. Katılımcılar gürültüyü bir çevre sorunu olarak görmemesine rağmen gürültüyü bir 'suç' olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Katılımcıların gürültü hakkındaki bilinçlerinin düşük olması gibi gürültüye sebebiyet verildiğinde karşılaşılabilecek yaptırımlar hakkındaki bilgilerinin de düşük olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar gürültüyü bir çevre sorunu olarak görmemelerine karşın gürültüyü çok büyük oranda şikâyet ettikleri görülmektedir. Bu şikâyetlerini en fazla sözlü olarak ve telefonla etmişlerdir. Şikâyetin en fazla yapıldığı yer doğrudan gürültüye sebebiyet veren kişiler ve polistir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, şikâyetleri sonucunda gürültü sorununun çözüme kavuşturulduğunu düşünmektedir. Yine katılımcıların çoğunluğu gürültüyle yeterince mücadele edilmediğini düşünürken, etkili mücadele için en etkili aracın para cezası olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların çok büyük çoğunluğunun gürültünün üzerlerinde etkisinin olduğunu söylemesine rağmen gürültüye karşı önlem alanların sayısının aynı oranda olmadığı görülmektedir. Önlem alanlar ise en fazla sesi daha az geçiren pencereleri kullanmayı tercih etmektedir.

Çevresel gürültünün en aza indirilmesi için öncelikle insanlara gürültünün bir çevre sorunu olduğu bilincinin aşılması gerekmektedir. İnsanlar gürültü hakkında bilgilendirildiğinde diğer önlemlerin kullanımında da azalma olacağı görülecektir. Çünkü gürültünün büyük bir çoğunluğu insan kaynaklı ya da insanların gürültülü ekipmanları bilinçsiz kullanımı sonucunda meydana gelmektedir. Gürültü konusundaki bilincin artırılmasında hükümetin, yerel yöneticilerin, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin rolü çok büyüktür. Hükümet, özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aracılığıyla gerek söylemleriyle gerek kamu politikalarıyla gerekse de medyaya verecekleri kamu spotlarıyla halkın gürültüye karşı bilincini artırmaya yönelik tavırlar ortaya koymalıdır. Yerel yöneticiler, kendi buldukları mahalli idarelerde afişler, kampanyalar, eğitsel faaliyetler aracılığıyla halk nezdinde bir bilinç oluşturulmasına katkıda bulunmalıdır. Ülkemizde hemen her alanda örgütlenmiş sivil toplum örgütlerinin olduğu bilinmektedir. Daha az gürültülü bir çevre için 'gürültüsüz çevre hakkı' nı savunan sivil toplum kuruluşları oluşturulmalı, bu kapsamda çalışmalarını sürdürmelidir. Kent konseylerinin ilgili alt birimlerinde de bu konu ile ilgili çalışmaların yapılması mümkündür. Ülkemizde artık her ilde en az bir üniversitenin olduğu dikkate alınır, gürültü konusunda çalışmalarda bulunmuş akademisyenlerin çeşitli sempozyum, panel, çalıştaylarda buluşturularak ortak çalışmalar yapmaları sağlanmalıdır. Bu akademik çalışmaların halka açık düzenlenmesi sağlanarak halkın konusunda uzman kişilerden bilgi alabilmesi olanaklı hale getirilmelidir. Avrupa Birliği'nde gürültü farkındalığının artırılmasında önemli rol oynayan gürültü ile ilgili bilgilerin halkın daha kolay erişimine sunulması çalışmaları, ülkemizde de ivedilikle harekete geçirilmelidir. Gürültü konusunda yazılmış kitap, makale, bildiri, tez, harita ve haberlerin halka aktarılmasında uygun yöntemler geliştirilmelidir.

İnsanların fiziksel ve zihinsel gelişiminde çocukluk dönemi önemli bir evredir. Bu dönemde çocuğa verilecek eğitim ve bilinç, çocuğun ilerleyen yaşlarındaki tutum ve davranışlarını da etkilemektedir. Bu sebeple gürültü eğitimi konusu çocuğa küçük yaşlarda aşılmalıdır. İlkokul hatta ana okulu dönemlerinde çocuklara çeşitli oyunlar, aktiviteler aracılığıyla gürültü farkındalığı aşılanmaya başlanmalıdır.

Bu çalışma gürültünün bir çevre sorunu olduğu konusundaki farkındalığın düşük olmasının yanında toplumda genel bir çevre bilinci eksikliğini de göstermektedir. Bireylerin çevre konusundaki mevzuat hakkında bilgi eksikliği, şikâyet mekanizmalarını yeterince etkin işletmemesi, önlem alma davranışları hakkında eksiklik gibi temel problemleri görülmektedir. İnsanların çevre sorunları konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin düşük olması, bu sorunlara neden olan birtakım davranışların en temel sebeplerinden

biridir. Çevre sorunlarının belirlenmesi ve ardından giderilmesi için öncelikli olarak onların 'farkında' olmak gerekmektedir. Öyleki çevre sorunlarının farkında ve bilgisinde olmayan insanlardan bu sorunlara çözüm üretmeleri ya da soruna neden olacak hâl ve hareketlerini değiştirmeleri beklenemez. Dolayısıyla gürültü kirliliği konusundaki farkındalık sorunu, gürültünün azaltılabilmesi için öncelikli olarak giderilmesi gereken en temel problemidir.

Kaynakça

Anthrop, D.F. (1973), Noise Pollution, Michigan State University: Lexington Books.

Bugliarello, G. vd. (1976), The Impact of Noise Pollution, New York: Pergamon Press.

Chedd, G. (1970), Sound: from Communication to Noise Pollution, New York: Doubleday Science Series.

Cunniff, P. F. (1977), Environmental Noise Pollution, New York: Wiley Publish.

Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü (2011), "Çevresel Gürültü Ölçüm ve Değerlendirme Kılavuzu", Ankara.

Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, Yıl 2008.

Demirkale S. Y. vd. (2009), "İnşaat Sektöründe Şantiye Gürültüsünün Değerlendirilmesi: Bir Konut Şantiyesi Örneği", Dünya İnşaat Dergisi, Haziran.

Errett, J. vd. (2006), "Effects of Noise on Productivity: Does Performance Decrease Over Time?", Architectural Engineering, ss. 1-13.

Eu Directive 2002/49/EC, 25 June 2002 of the European Parliament and Council Relating to The Assesment and Management of Environmental Noise.

Goldsmith, M. (2012), Discord: The Story of Noise, Oxford: Oxford University Press.

Gürültü Kontrol Yönetmeliği, Yıl 1986.

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c011/b045/tbmm230110450430.pdf> (15.06.2016).

<http://www.kornacalmahuzurumucalma.com/#> (15.05.2016).

<http://dogalyasamrehberi.com/gurultu-kirliligi/>(07.06.2016).

<http://www.takvim.com.tr/guncel/2012/05/06/sislide-gurultu-teroru>
(07.06.2016).

Health And Safety Executive. (2008), Control of Noise at Work in Music and Entertainment, 2008,
Erişim:<http://www.soundadvice.info/thewholestory/wholestory.pdf>
(01.04.2016).

Keleş, R. ve Ertan, B. (2002), Çevre Hukukuna Giriş, Ankara: İmge Kitabevi.

Kızılyar, S. A. (2013), “Ceza Yaptırımı ile İdari Yaptırım Ayrımı”, Journal of Yaşar University, C. 8, S. Özel, ss. 1637-1667.

Koç, C. (1997), İşyerinde Sağlığımız ve Güvenliğiniz: Modüller, İşyerinde Gürültü, Ankara: Uluslararası Çalışma Bürosu.

Köstekçi, F. ve Taşgetiren, S. (1995), “Gürültü Kirliliğinin Önlenmesi Açısından Aktif Kontrol”, Ekoloji Çevre Dergisi, 15, Nisan-Mayıs-Haziran 1995, ss. 16-19.

Kryter, K. D. (1984), Physiological, Psychological, and Social Effects of Noise, California: NASA Reference Publication.

Kumar, B. vd. (2004), “A Brief Review of the Legislative Aspects of Noise Pollution”, Workshop on Environmental Pollution: Perspectives and Practices, organized by Institute of Engineering and Technology, Lucknow, India, April 30, ss. 53-65.

McCormick, J. (2001), Environmental Policy in The European Union, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Murphy, E. ve King, E.A. (2014), Environmental Noise Pollution: Noise Mapping, Public Health and Policy, Burlington: Elsevier.

- Noise Abatement Act, Ch. 68. (1960), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1960/68/section/1/enacted> (09.06.2016).
- Ozgen, O. (2010), Demiryolu Gürültüsü ve Etkili Önlemlerin İncelenmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Pujolle, M. J. (1959), Gürültünün Ölçülmesi ve Gürültüye Karşı Korunma, (Çeviri: Z. Süder), İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Yayını.
- Sarıkaya, H. Z. (2004), “Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Çevre Politikaları ve Uygulamaları”, SKKD, 1, ss. 1-10.
- Singh, A. vd. (2013), “Effect of Sound on Plant Growth”, Asian Journal of Plant Science and Research, 3, ss. 28-30.
- Singh, N. ve Davar, S. C. (2004), “Noise Pollution-Sources, Effects and Control”, Journal of Human Ecology, 3, ss. 181-187.
- Stansfeld, S. A. ve Matheson, M. P. (2003), “Noise Pollution: Non-Auditory Effects on Health”, British Medical Bulletin, 68, ss. 243-257.
- Şahin, E. (2003), “Gürültü Kontrol Yöntemleri-Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 4, ss. 67-80.
- The Green Paper on Future Noise Policy (1996), (COM (96) 540), Adopted and Published by The Commission.
- TUİK (2016), <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (12.05.2016).